

feledkezett meg, s azt oly állapotba juttatá, minővel talán *egy magyarországi egyházmegye sem dicsekedhetik*. Mert a kalocsai dioecesisben nincs egyetlenegy plebános sem, kinek legalább 1000 forint, és nincs egyetlen segédlelkész, kinek teljes ellátáson felül biztos 300 forint évi jövedelme ne volna; úgy, hogy nálunk congrua-kérdés nem létezik, azt mi csak a hírlapokból ismerjük.

Ezt pedig jó részt Haynald ama páratlan bőkezűségének és előrelátó gondosságának köszönhetjük, melylyel a lelkipásztori czélok előmozdítására, nevezetesen a szűkebb ellátásu lelkészek és segédlelkészek jobb javadalmazására, nemkülönb a kath. népnevelés fejlesztésére az általunk méltán Haynald-alapnak nevezett segédalapot létesíté, mely ma a bőkezűen utalványozott kiadások mellett is már mintegy félmilliónyi tőkével rendelkezik; mivel annak évi 20,000 forinttal való dotatiójára az érsek nemcsak önmagát, hanem pápa és király beleegyezésével hivatali utódait is kötelezte, az alaptőke folytonosan szaporodni fog. Magának ezen alapnak létesítése által Haynald oly emléket állított magának, mely századok múlva is fennen hirdetendi bölcs előrelátását és fejedelmi bőkezűségét.

Es mit szóljak a keresztény szellemű *tan- és nevelés-ügy terén* kifejtett buzgalmáról. Tán nem kell az elfogultság vádjától tartanom, ha ismét azt állítom, hogy e téren 1867 óta a kalocsai egyházmegyében oly haladás történt, minővel más magyarországi dioecesisben alig találkozunk. Hisz maga Trefort miniszter, kit e téren részrehajlásról senki sem fog vádolni, már 1875-ben az elismerés legmelegebb hangján szólt az érseknek a tan- és nevelésügy körül tett üdvös intézkedéseiről. „El kell ismernem — így ír 1876. jan. 6-án kelt levelében — és örömmel ismerem el, hogy Nagyméltóságod magasztos hivatását saját egyházmegyéje felekezeti iskoláit illetőleg teljes mértékben felfogta s e részben 1868. óta nemcsak nagy buzgalmat és tekintélyes áldozatokat, *de nem közönséges sikert és eredményeket is képes felmutatni.*“ És miután ezen eredményeket részletesen felsorolta, így végzi: „Mindezen bár Nagyméltóságod állásából kifolyólag szoroson felekezeti keretben, de egyszersmind általános emberiségi és közművelődési érdekekben is működő nagyszerű intézkedések, gondoskodások és áldozatok önmaguk fennen hirdetik az intézkedő, gondozó és áldozónak fennkölt lelkületét; s midőn én mindezekhez méltó elismerésemet és méltánylásomat csatolom, nem tartózkodom annak őszinte kifejezésétől sem, hogy Nagyméltóságodnak saját hivatása és hatáskörében tett ama bölcs és sikeres intézkedéseit s csak érintett nemes áldozatait *az egész hazu és a magyar nemzet őszinte tisztelete kíséri s az élő nemzedék Nagyméltóságod nevét tisztelettel és hálával fogja átadni az utókornak is.*“ — Mondanom sem kell, hogy 1875. óta Haynaldnak a tanügy előmozdítására irányult buzgalma nemcsak nem csökkent, hanem a fokozott igényekkel szemben még növekedett is, melynek bővebb leírásáról azonban a tér szűke miatt, fájdalom, le kell mondanom. Még csak a szenvedő emberiség javára tett áldozatairól akarok néhány szóval megemlékezni.

E téren ismét elaggott és munkaképtelenné vált papjainak sorsa feküdt leginkább atyai szíven, kiknek

gondtalan élealkonyt igyekezett az által biztosítani, hogy a plebánosok nyugdíját évi 400 frtról 600-ra, a káplánokét pedig 300-ról 500-ra emelte fel, és a papi nyugdíjalap tőkéjét 35,000 forinttal gyarapítá. Ép ily bőkezűen gondoskodott az egyházmegyei kántortanítói nyugdíjintézetéről, melynek tőkéjét 40,000 forinttal növelé. Az árvák iránti kiváló szeretetét hirdetik a kalocsai, bácsi, zombori és szécsényi árvaházak, melyek fölállítási és ellátási költségei a 300,000 forintot jóval fölőzik. És ki tudná fölsorolni mindazon jótékonyági intézeteket és egyleteket és a magánosoknak azon óriási számát, kiket Haynald bibornok kifogyhatlan bőkezűsége kisebb-nagyobb segélyekben részesített. — *Meghaladja az ötödfél millió forintot* azon kiadások összege, melyeket az érsek huszonhét év alatt közczélokra tett, úgy, hogy egy-egy évre átlag 200,000 forint esik. Ez csak a legészserűbb gazdálkodás, a legszerényebb életmód és a legnagyobb áldozatkészség mellett volt lehetséges.

A jó Isten, ki egy irgalomból nyújtott pohár vizet sem hagy jutalom nélkül, kétségkívül feljegyezte az életkönyvébe Haynald javára az irgalmas áldozatkészségnek ezen millióit; de kétségkívül számba veszi ama száz és száz ezernyi hálás szívek buzgó ima fohászait is, melyek a forrón szeretett főpásztor drága életeért és lelki üdvéért szállnak ma esdőleg égi trónjának zsámolyához.

Kalocsai.

A „RELIGIO“ TÁRCZÁJA.

Üdvözlő iratok dr Haynald Lajos bibornok, kalocsai érsek urhoz aranymiséje alkalmából:

I. XIII. Leo pápa levele:

Kedves Fiunk!

Üdvöt és apostoli áldást! Minthogy ama kiváló jóakarattal, a melylyel irántad viseltetünk, mindama dolgok, a melyek rád nézve örvendetesek, minket is kedvesen érintenek, nem mulaszthatjuk el, hogy ötven éves áldozó papi jubileumod alkalmával, legbensőbb üdvkivánatainkat ki ne fejezzük. Ezt pedig annál szivesebben teszszük, mert buzgalmad az apostoli szentszék iránt és a gondjaidra bizott egyházmegye körül szerzett érdemeid, jó hajlamainkat mindegyre jobban biztosítják. Üdvkivánatainkhoz fűzzük a jobb egészség és állandó épség iránt való óhajunkat, hogy hivatalodban a régi üdeséggel járhasz el nyájadnak nagy előnyére és üdvére. Nehogy pedig hiuk legyenek óhajaink, hő imádsággal esdeklünk, hogy a mindeneknek Ura és intézője, Isten azokat meghallgatni kegyeskedjék, a mely kegyességnek záloga legyen az az apostoli áldás, a melyet neked, kedves fiunk, valamint a vezetésed alatt álló papságnak és népnek szivesen adunk. Kelt Rómában, Szent-Péternél, 1889. okt. 11. Pápaságunk tizenkettedik esztendejében.

XIII. Leo pápa s. k.

II. Ő császári és apostoli kir. felségének legkegyelmesebb kézírata:

Kedves dr Haynald biboros-érsek!

Fogadja áldozásának félszázados évfordulója alkalmából legbensőbb szerencsekivánataimat, melyeket annál

nagyobb örömmel fejezek ki Önnek, mert ez ünnepély ujjal alkalmat szolgáltat nekem megemlékezni azon, nem csak általam már ismételve hálás elismeréssel kísért, de az egész országban, sőt annak határain túl is ismeretes ritka érdemeiről, melyeket Ön ez évek hosszú során az egyház, valamint a trón és az állam körül szerzett, — azon kiváló tevékenységről, melyet a tudományok terén kifejtett, és azon áldástterjesztő jótékonyaságról, melylyel Ön ritka áldozatkészséggel és bőkezűséggel ezek szívébe a halának maradandó emlékét ültette. Őszintén kívánom, hogy azon boldogító önrizet, melylyel Ön a lefolyt ötven évre visszatekinthet, teljes testi és lelki erővel tovább is élvezhesse, és hogy a jelenleg sajnosan gyengélkedő egészségének mielőbbi helyreálltával, áldásos működését, mint az egyház és az ország disze, még számos évekig folytathassa.

Kelt Bécsben, 1889. évi október 12-én.

FERENCZ JOZSEF s. k.

III. Simor János bib. hg-primás levele:

Főmagasságu és ft. **Simor János** bibornok latin üdvözlő levelének magyar szövege ez:

Főm. és ft. Bibornok-Érsek Ur!

Midőn eminenciád ötvenéves áldozópapi jubileumát ünnepeli, régi barátság, testvéri ragaszkodás és a legtisztább hódolat érzelmeitől áthatottan üdvözlöm önt és áldom az Istent, minden jók adományozóját azért, hogy azon javak sorából, melyeket a benne bizóknak e földön megígért, eminenciádat hosszú élettel ajándékozta meg. Az Ur anyaszentegyházában, a melynek szolgálatában eminenciád életének napjait számtalan bajok, erős munka, gond és aggodalom közt tölté el, nevének dicsősége örökké élni fog. Az Isten, ki életünket vezérli, tartsa meg eminenciádat még sokáig erőben és egészségben, s ujúljon meg mint a sasé ifjusága, hogy még sokáig működhessek és még sok jót tehessen az Isten dicsőségére, az egyház és a haza javára.

Esztergomban, 1889. okt. 11-én.

Eminenciád

hódoló szolgálja

Simor János bibornok,
herceg-primás.

IV. *Üdvözlő felirata az erdélyi egyházmegyének dr Haynald Lajos kalocsai bíboros-érsek-metropolita ur ő eminentiájához ötven éves áldozárságának jubileumu alkalmából.*

D. a J. Kr.!

Főmagasságu Bibornok, Érsek, Álladalmi Valóságos Belső Titkos Tanácsos!

Mélyen tisztelt Kegyelmes Urunk!

Az erdélyi püspöki megyének papjai és hivi, élükön főpásztorukkal, jelennek meg Eminentiad kegyes színe előtt, hogy áldozárságának 50 éves jubileumán, hálás szeretettel, tisztelettel és hű ragaszkodással üdvözljék Eminentiadat, ki az 1852—1864-iki időszakban jóltevő püspökük volt, 1867 óta kegyes metropolitájuk lett.

Az isteni gondviselés oly időben hivta meg Eminentiadat az erdélyi püspöki székre, midőn égető szükségünk volt a püspöki megyének élén oly kiváló főpásztort

tisztelni, ki bölcseséggel és fiatal erélylyel vezethesse papjait és hivi az örök üdvösség útján és kész és képes legyen meggyógyítani a fájó sebeket, melyek a püspöki megyének testét elégtelenítették.

Eminentiad minden várakozást beteljesített, sőt többet tett, mint a mit várhattunk. Példányképünk volt a vallásosságban és hazaszeretben, az egyház, a haza és trón iránti ragaszkodás és hűségben; ismételten bejárta nagykiterjedésű püspöki megyéjének minden plebániáját, oktatót, buzdított, lelkesített, segített, vigasztalt, áldozott, oly mérvben, mely püspöki elődjeinek áldozatkészségét nemcsak utolérte, hanem azt messze túlhaladta.

Huszonöt éve már, hogy Eminentiad az erdélyi püspöki széket hazafias meggyőződésének áldozatul hozta; de ezen 25 év nem volt képes Eminentiad főpásztori munkásságának áldott emlékét volt papjainak és hiviének szívéből kitörölni, sőt oly élenkséggel, mintha tegnap történt dolgokról volna szó, áldjuk és magasztaljuk főpásztori erényeit, lankadatlan munkásságát, szeretettel párosult bánásmódját és a püspöki megye javára és felvirágoztatására hozott több mint négyszázezerre menő nagylelkű áldozatait.

Ezen kedves emlékek szívében jelenünk meg Eminentiad előtt ezen tiszteletteljes sorokkal azon drága szent napon, midőn Eminentiad áldozárságának ötven éves jubileumát üli, és hálát adva az isteni gondviselésnek, mely az öröme ezen nagy napját elérnünk engedte, buzgó imával kérjük a mindenható ur Istent, hogy Eminentiadat ezen örömnappal áldásos élvezetében, jó egészségben, az egyház, a haza és trón javára, még hosszú évtizedeken át, megtartsa, áldja és boldogítsa.

Kik metropolitai kegyelmébe magunkat ajánlva, szent bíborának csókolása mellett, hódoló mély tisztelettel és ragaszkodással vagyunk, alázatos szolgálói.

V. A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem hittudományi karának felirata:

Eminentissime ac Reverendissime

Domine Cardinalis, Archi-Episcopo!

Domine Benignissime!

Facultatis Theologicae in Reg. Scientiarum Universitate Hung. Professores, gratâ recolentes memoriâ, *Te, Eminentissime Domine*, ante annos quatuor et triginta coetui Doctorum Collegiatorum ejusdem Facultatis associatum esse, animum incitamentumque ea ex re sumimus, *Eminentiam Tuam* festiva hac occasione, dum semi-saeculare *Tui* Sacerdotii jubilaum ovante Ecclesia ovan-teque Patria celebras, humillimis votis salutandi.

Congratulamur Antistiti, cujus hodie laudes, patrios intra terminos et extra, multisonis encomiis concelebrantur. Idque iure et merito. Quis enim, *Eminentissime Domine*, non laetus mirabundusque consideret splendidum vitae tuae curriculum, tot gloriosum meritis, tot illustratum triumphis? Quis non grato recolat animo memoriam factorum illustrium gravissimorumque laborum, quibus ad gloriam Dei inque bonum publicum zelo nunquam deficiente, inter adjuncta rerum saepe difficillima, per decem spatia lustrorum perfunctus es? Semper, ubi de arduis agebatur, et vi muneris alti, et ingenita *Tibi* incitatus

alacritate, promptus aderas. Nulla *Te* terrere fatigia, nulla adversae vicissitudines animo dejicere poterant. Privata posthabita quiete, in publicae vitae arenam athleta fortis descendere consuevisti. Si salus Ecclesiae, si utilitas publica, si throni patriaeque emolumentum opem efflagitaverunt *Tuam*, ingenio, consilio, facundia, rei periclitanti succurrere nunquam non *Tui* duxeras officii. Certare nimirum pro iustitia, principia veri rectique tueri, damnosa avertere, procurare salubria: — haec sollicitudo, haec tua semper cura fuit. Vere potens sermone et opere, talenta, quae *Tibi* cumulatim tradita sunt, servus bonus et fidelis, in emolumentum utriusque reipublicae largus erogasti. Hinc Roma *Te* purpurâ, hinc Princeps amplissimis ornavit honoribus; hinc concives et exteri iugi *Te* veneratione aequae ac admiratione prosecuti sunt ac prosequuntur.

Liceat igitur et nobis *Tua* hodie celebrare solennia, profundaeque venerationis perennisque aestimationis ac adhaesionis nostrae filiali cum devotione promere vota; dumque *Te* venerabundi salutamus *Tibique* fausta cuncta ac felicia adprecamur, *Tu* nos gratanter excipe paternamque nobis impertire benedictionem. Deus ter Optimus Maximus *Te*, *Eminentissime Domine*, longos adhuc ducere soles bonaque certamina in gloriam catholici nominis diutissime certare concedat!

Budapestini die 12. Octobris 1889.

VI. Csáky Albin gr. vallás- és közoktatásügyi miniszter levele:

Főmagasságu Bibornokérsek Ur! Eminenciádnak a Gondviselés kegye megengedte, hogy félszázadon át odaadással teljesített fényes munkásságra tekinthessen vissza. Olyan munkásságra, amelyből a teljesített kötelesség megnyugtató érzetének tudata sugárzik ki Önmagára nézve egyfelől, másfelől pedig teljesen méltó arra, hogy meleg elismerés illesse mindazok részéről, akik annak áldásos gyümölcsében részesülnek. Munkásságának lekötölezettjei vagyunk mindnyájan, mert eredményei nemcsak az egyházi térre, hanem a közéletnek ugyszólván minden mozzanatára kihatnak.

Eminenciád atyai főpásztorokodása nemcsak itthon szerezte meg papjai és hívei szeretettel párosult tiszteletét, hanem mélyreható tudományos ismeretei és ragyogó ékesszólása az ország határain kívül is fénynyel vonták be nevét.

Eminenciádat szellemi ereje legfontosabb politikai ténykedéseink egyikének állandó bölcs vezérévé avatta, minden szép és nemes iránt hevülni tudó lelke pedig az irodalom, művészet, nevelés és jótékonyosság művelőinek élén találta mindig.

Most, midőn a közélet minden üdvös ágára kiterjedő ezen áldásos munkásság ötvenedik évi fordulóját a tisztelet és szeretet ünneppé emeli: én is örömmel csatlakozom azokhoz, akik hódolatukkal adóznak.

Adja Isten, hogy Eminenciád még nagyon hosszú ideig folytathassa azt a művet, amelynek annyi dicsőséggel áldoz félszázad óta az egyház javára s a haza büszkeségére és felvirágzására.

Engedje meg Eminenciád, hogy kiváló tisztelettel maradhassak

Csáky Albin gróf.

VII. József főherczeg üdvözlote:

A mai ritka ünnephez magam és egész családom a mindenható Uristen legdusabb áldását kérjük, engedje meg, hogy Eminenciád drága egészsége teljesen helyreálljon és tartsa meg sokáig hívei boldogítására és a mi igaz, őszinte örömünkre.

József főherczeg.

VIII. Pestmegye nevében Szapáry István gróf főispán és Földváry Mihály alispán távirata:

„Főmagasságu dr Haynald Lajos bibornokérsek ur ő eminenciájának, Kalocsa. Eminenciádnak 50 éves áldozári jubileuma alkalmából, a vármegyének e hó 14-diki közgyűlése, élénk tudatában a vallás, tanügy s művészet, mint mindmegannyi közművelődési tényezők körében hozott páratlan áldozatainak s a közügyek minden terén kifejtett élénk tevékenységének, leghálásabb elismerésül elhatározta, hogy legmelegebb üdvözlétét, legőszintébb szerencse s üdvkivánatait nagybecsű tudomására hozzuk, a mit is ezennel kiváló mély tisztelettel teljesítünk. Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye közönsége nevében gróf Szapáry István s. k. főispán, Földváry Mihály s. k. alispán.

IX. A szántovai esperesi kerület felirata:

*Főmagasságu és Főtisztelendő Bibornok-Érsek Ur!
Kegyelmes Urunk! Szeretett Jó Atyánk!*

Büszkén tekintenek föl Eminenciádra, a tudományok fölként *Előharczosára*, a bel- és külföld tudományos intézetei:

tisztelettel és örömmel hajolnak meg Eminenciád, a szépművészetek nagylelkű *Pártfogója* előtt, édes hazánk elsőrangú művészei;

fenn hirdetik Eminenciád államférfiúi *bölcsességét* a magyar törvényhozás aktái;

templomok, árvaházak, nevelőintézetek mind megannyi monumentális emlékei Eminenciád fenkölt *szellemének*, fejedelmi *bőkezűségének* és *hazafiságának*;

méltán zeng háladal ezek ajkáról, kik Eminenciád *jótékonyága* kiapadhatlan forrásából szünet nélkül merítenek;

ámde mi, fiainak legkisebbjei, mi mindenekfelül legmélyebb hódolattal hajolunk meg Eminenciád előtt:

mint a világegyház lángbuzgalmu *Apostol-utóda* és megingathatlan *Oszlopa* előtt;

mint e főmegye kiváló erényü és messze kimagasló *Főpapja* előtt;

mint a gondjaira bizott hívek éber és gondos *Óre* előtt;

mint hódoló papjainak és szeretett fiainak szeretett *Atyja* előtt;

térdre borulva kérvén az irgalmas Atyát: hogy, midőn Eminenciád ötven éves áldozársága örömnépén az Ur oltárán a vérontás nélküli áldozatot hálattel kebellet bemutatandja:

legyen ez áldozat *Előtte* kedves;

áraszsa Eminenciádra menyei kegyelmének egész teljét;

tartsa meg Eminenciádat még igen-igen sokáig Egyházunk és szeretett Hazánk javára, dicsőségére, és diszére!!!

Eminentiad fölszentelt kezeit hódolatteljesen csókolva öröklünk.

Csataalján, 1889. okt.

legalázatosabb és legengedelmesebb fiai:
aláírások.

VEGYESEK.

** Kalocsa világhírű érsekének aranymisés jubileumára vonatkozólag a következőkről érkezett részint levelekben, részint táviratokban, tudósítás: Ő emja régi terve szerint valahol messzeföldön, szent magányba félrevonultan, legutóbbi megállapodása szerint Monte Casinoban kívánta aranymisését tartani. Nekünk évek előtt azt mondta, hogy Lourdesba kíván e napra elzarándokolni. Az Isten másképp intézkedett. Itthon maradt, hatalmas tevékenységének hálás hazájában. S bármennyire óhajtotta az ünnepeltetés kerülését, s bármennyire igyekeztek hívei és tisztelői, gyengélkedő egészségére való tekintetből kerülni minden zajt és tüntetést, a nagynevű biboros érsek aranyáldozatának napja mégis országos, világgraszoló ünnepélylyé növekedett fel. A főegyházmegye, az erdélyi egyházmegye már hónapok óta készült rajongó szeretete, tisztelete és ragaszkodása méltó nyilvánítására. Kalocsa, a székváros, szintén megtette a magáét. Három nappal az ünnep előtt már teljes diszben állt az egész város. Az érseki rezidencia előtt a téren pompás diadalkaput állítottak fel. A házak lobogó diszt öltének, az utcákon szokatlanul élénken kezdének sűrögni-forgogni az érkek, vidékiek egymást követő rajai. Október 14-én, a nagy nap előtt, kora reggel ágyuk dörgése s harangok zugása ébresztette fel a várost. Megáradt az üdvözlő levelek és táviratok érkezése s folyt egész napon által. Este 6 órakor az egész város kivilágítása következett; színes lampionokkal volt kivilágítva az egész főutca. A város küldöttsége, 10,000 főnyi emberáradat élén, fáklyásmenettel vonult az érseki palota elé hódolni a nagy érseknek. Dr *Brandtner* főjegyző volt a város szónoka. Ő emja nevében *Majorossy* püspök köszönte meg a kegyeletes figyelmet és jókívánatokat. Fáklyásmenet után a kaszinóban és a polgári olvasóköri fényes banket volt lelkes felköszöntésekkel. Az ünnep napján, október 15-én, reggel 9 órakor *Lichtensteiger* Ferencz fölszentelt püspök fényes segédlet mellett ünnepélyes diszmisét tartott. E diszmisén a mintegy ezerre tehető tanulóifjuság, az ipartársulatok, a legényegylet s a tűzoltók voltak jelen zászlók alatt vonulva a templomba. A testületek közül meg-

jelentek: a városi előljáróság, élükön a főjegyzővel, a kir. törvénytörvényes, kir. ügyészség, kir. járásbiróság, kir. adóhivatal, főszolgabíró, érseki és káptalani tisztikar, továbbá nagyszámú polgárság. A templom szentélye délszaki és egyéb virágzó növényekkel gazdagon volt díszítve. A misét mondó püspök fényes segédletével együtt azokat a remek egyházi öltönyöket viselte, melyeket ez alkalommal a kalocsai főkáptalan ajándékozott a jubiláns érseknek és ugyanazt a pásztorbotot, melyet Bácsmege közönsége több ezer forintért szerzett meg szeretett főpapjának. A mise és Te Deum után a nagyobb szemináriumban a papnövendékek Szent-Ágoston-egylete tartott művészi előadást. Tizenegy órakor a városi előljáróság az érseki palotában *Majorossy* János fölszentelt püspök kezeibe tett le arany diszkötésű ivnagyságu könyvet, melyben a város több ezernyi lakójának hódoló aláírása foglaltatik. Az érseknek átadott hódoló felirat a dr *Brandtner* György városi főjegyző tollából származik. Minden intézet igyekezett kitenni magáért a kalocsaira nézve feledhetetlen ünnep alkalmából. A Jézus-társasági érseki gymnázium és nevelőintézet nagy diszművet adott ki, melyben Rosty K. s. J., a szeminárium és Stephaneum növendékei latin és magyar költeményekben dicsőítik a jubiláns főpapot. Hogy az idő is kedvezett, az ünnep valóban nagyszerűen sikerült. Ő emja elvonultan élte át ezt a fényes ünnepeltetést, de bizonyára jól esett atyai szívének a gyermeki ragaszkodás természetes és lelkes megnyilatkozása. Adjon az Isten ő emjának még hosszú életet és hozzá teljes erőt és egészséget!

+ **Haynald Lajos bibornok fejedelmi adományai** az erdélyi püspöki széken 394,807 frt, a kalocsai érseki széken 1867—1888. évig 4,209,730 frt összeget tüntetnek föl. Ehhez még 366,000 forint járul, azon alapítványokban, melyekkel áldozásága félszázados ünnepének emlékeztetést a legméltóbb módon megörökíteni kívánta. Ezen alapítványok a nagy nap szép emlékét minden szép szónál ékesebben hirdetők, a következők: a) a kalocsai érseki mege egyházi és iskolai céljaira szolgáló Haynald alap javára 230,000 frt, b) Zomborban árvaház létesítésére 80,000 frt, c) a bácsi és bajai leányiskolák javára 20,000 frt, d) A Szécsényben felállított intézetek javára 15,000 frt, e) A kalocsai csillagászati observatoriumra 15,000 frt, tehát összesen félszázados papi jubileuma emlékének megünneplésére 366,000 frtot tett le az emberiség javára. A főösszeg megközelíti az öt milliót.

TARTALOM. *Vezéreszmék és Tanulmányok*: Hostia jubilaris, ode gratulatoria honoribus Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Domini Dris Ludovici Haynald. — Haynald Lajos biboros érsek, aranymisés áldozó-pap. — *Egyházi Tudósítások*: Esztergomi főmege: Haynald Lajos Esztergomban. — Erdélyi egyházmegye: Haynald Lajos mint erdélyi püspök. — Kalocsa: Örömnünetet ül ma Asztrik ősi székhelye. — A „Religio” *Tárczája*: Üdvözlő iratok dr Haynald Lajos bibornok, kalocsai érsek urhoz aranymiséje alkalmából. — *Vegyések*.

Kiadótulajdonos és felelős szerkesztő: **Breznay Béla**, hittudor, k. m. tud. egyetemi ny. r. tanár.

Budapest, 1889. Rudnyánszky A. könyvnyomdájából. (Papnöveldé-utca 8. sz.)